

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI

**МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

**MINISTRY OF HIGHER AND SECONDARY SPECIAL EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

**ANDIJON MASHINASOZLIK INSTITUTI va
SHRINAGAR MILLIY TEXNOLOGIYA INSTITUTI**

**АНДИЖАНСКИЙ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ и
НАЦИОНАЛЬНЫЙ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ ШРИНАГАРА**

**ANDIJAN MACHINE-BUILDING INSTITUTE and
NATIONAL INSTITUTE OF TECHNOLOGY SRINAGAR**

2022 йил 19-20 октябрь

**“YANGI MATERIALLAR TEXNOLOGIYASI: MASHINASOZLIKDA
QO‘LLANILADIGAN POLIMER KOMPOZIT MATERIALLARNING RIVOJLANISH
ISTIQBOLLARI” MAVZUSIDA XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA**

19-20 октября 2022 года

**МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ
“ТЕХНОЛОГИЯ НОВЫХ МАТЕРИАЛОВ: ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ПОЛИМЕРНЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ МАТЕРИАЛОВ, ПРИМЕНЯЕМЫХ В
МАШИНОСТРОЕНИИ”**

On October 19-20, 2022

**OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE ON THE
TOPIC “TECHNOLOGY OF NEW MATERIALS: PROSPECTS FOR THE
DEVELOPMENT OF POLYMER COMPOSITE MATERIALS USED IN
MECHANICAL ENGINEERING”**

ANDIJON 2022

**ANDIJON MASHINASOZLIK INSTITUTI va
SHRINAGAR MILLIY TEXNOLOGIYA INSTITUTI**

**АНДИЖАНСКИЙ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ и
НАЦИОНАЛЬНЫЙ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ ШРИНАГАРА**

**ANDIJAN MACHINE-BUILDING INSTITUTE and
NATIONAL INSTITUTE OF TECHNOLOGY SRINAGAR**

**“YANGI MATERIALLAR TEXNOLOGIYASI: MASHINASOZLIKDA
QO‘LLANILADIGAN POLIMER KOMPOZIT MATERIALLARNING
RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI” MAVZUSIDA XALQARO ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYA**

**МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
НА ТЕМУ “ТЕХНОЛОГИЯ НОВЫХ МАТЕРИАЛОВ: ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ ПОЛИМЕРНЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ МАТЕРИАЛОВ,
ПРИМЕНЯЕМЫХ В МАШИНОСТРОЕНИИ”**

**OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
ON THE TOPIC “TECHNOLOGY OF NEW MATERIALS: PROSPECTS
FOR THE DEVELOPMENT OF POLYMER COMPOSITE MATERIALS
USED IN MECHANICAL ENGINEERING”**

2-SHO‘BA MATERIALLARI

МАТЕРИАЛЫ 2-СЕКЦИИ

SECTION 2 MATERIALS

ANDIJON 2022

~ 1 ~

TUMAN SHAROITIDA HARAKATLANISHDA G'ILDIRAKLI TRANSPORT VOSITALARINI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH

Ikromov Boburjon Nazirjon o'g'li, stajor o'qituvchi.
Andijon Mashinasozlik instituti. Andijon, O'zbekiston.

Annotatsiya. Avtomobilni boshqarishda tuman sharoitida haydovchining ko'rish qobiliyati pasayadi, bundan ko'rinib turibdi-ki avtomobilni iloji boricha sekin haydash va ehtiyotkorlik talab etiladi. Tuman salbiy emotsiyalarni keltirib chiqaradi, uning ta'siri ostida haydovchida qo'rquv, manzarani ko'rish holati buzilishi kuzatiladi.

Kalit so'zlar: ob-havo, tuman, tuman turlari, tuman bilan qoplangan yo'l, tumanga qarshi chiroqlar bilan jihozlangan avtomobil.

Mamlakatimizda avtomobil sanoatining rivojlanishi jadallik bilan o'sib bormoqda. Shu bilan birga harakat havfsizligini ta'minlash ham dolzarb masalaga aylanmoqda. Andijon viloyatida 2020 yilda jami 741ta yo'l harakat hodisalari ro'yhatga olingan. 2021-yilda esa bu ko'rsatkich 848tani tashkil etgan. Yo'l transport hodisalarining 37%i noqulay ob-havo sharoitida sodir etilgan.

Tumanga qarshi old lampalar shunday loyihalashtirilishi va tuzilishi kerakki, ular normal foydalanish sharoitida va tebranishlarga duchor bo'lishidan qat'iy nazar, ular to'g'ri ishlashi va ushbu qoidalarda belgilangan xususiyatlarni saqlab turishi kafolatlanadi. Linzalarning to'g'ri joylashishi aniq belgilanishi kerak, linzalar va reflektor foydalanish paytida aylanish sodir bo'lmaydigan tarzda o'rnatilgan bo'lishi kerak. Ushbu bandning talablariga muvofiqligini tekshirish tashqi tekshirish va zarur bo'lganda sinov o'rnatish orqali amalga oshiriladi.

Tuman avtomobilni xavfli boshqarish sharoitlarini yaratadi. Bu ko'rinishni pasaytiradi, xavflarni aniqlashni qiyinlashtiradi va haydovchiga masofani baholash qiyin bo'ladi. Noodatiy ob-havo sharoiti optik illyuziyalarni keltirib chiqarishi mumkin. Haydovchilar o'z tezligini noto'g'ri baholashlari yoki boshqa

avtomobillar harakatlanayotganligini aniqlash qiyin bo'lishi mumkin.

Tuman - bu yer yuzasiga yaqin bulut shakllanishi. Odatda ertalab yoki kechqurun ko'llar va qirg'oq yaqinida uchraydi. U boshqa vaqtlarda va boshqa joylarda shakllanishi mumkin. Avtomobil haydashdan oldin mahalliy ob-havo ma'lumotlarini tekshiring.

Iloji bo'lsa, tumanli sharoitda avtomobil boshqarish kerak emas. Zich yoki yengil tuman baxtsiz hodisalarning, jumladan, to'planishlarning asosiy sababidir. Tumanda haydashdan qocha olmasangiz, xavfsiz haydashni ta'minlash bo'yicha ba'zi maslahatlar mavjud.

- Tuman ko'rinishni pasaytiradi. Oldingizdagi narsalarni juda yaqin bo'lmaguncha ko'rmasligingiz mumkin. Tezlikni kamaytiring, ko'rinishni yaxshilaganday tuyulsa ham, tezlikni oshirmang.
- Kruiz nazoratidan foydalanmang va tez tormozlashga tayyor bo'ling.
- Spidometrni muntazam tekshirib turing. Tuman sekin haydashning optik illyuziyasini yaratishi mumkin. Bu ko'plab haydovchilarning tezlashishiga olib keladi. Ko'rish qobiliyatiga ishonmang, aksincha, spidometrni tekshiring.
- Tumanli havoda avtomobil haydashda sabrli bo'ling. Boshqa transport vositalariga javob berish imkoniyatini berish uchun sekin tormozlang. Ko'p xabar berish uchun signal chiroqlarini erta yoqing. Yo'l qorong'i bo'lgani uchun, boshqa mashinalarni o'tkazib yubormang.
- Tuman ogohlantirishsiz qalindlashishi mumkin. Agar ko'rinish juda past bo'lsa, avtomobil boshqara olishingizga ishonch hosil qiling. Xavfsiz to'xtashingiz mumkin bo'lgan to'xtash joyini yoki yo'lni toping. Agar kerak bo'lsa, yo'lning yelkasidan uzoqroqqa haydang. Asosiy yo'ldan oqilona masofaga o'ting.

Tuman — tomchi holidagi suyuq dispers fazali aerozollar. O'ta to'yingan bug'lardan kondensatsiya natijasida hosil bo'ladi. Atmosferadagi Yer sirti qatlamlaridagi suv bug'larining to'yinishidan hosil bo'lgan suv tomchilari yoki muz kristallari to'plamidan iborat. 1 km dan kamroq masofaga gorizontol ko'rinishni xiralashtiradi. tuman Yerga yaqin havo qatlamining sovishi yoki uning

namlanishi oqibatida yuzaga keladi. Sovish natijasida paydo bo'ladigan tuman quyidagilarga ajraladi: 1) yer yuzasi salbiy radiatsiya balansi natijasida bunyodga keladigan va yer yuzasidagi havo qatlamini sovitadigan radiatsion tuman, bunday tuman, odatda, sal shamol bo'lib ayoz tunda, qishda esa kunduzi ham bo'lishi mumkin; 2) sovuq Yer ustiga issiq havoning adveksiyasi natijasida paydo bo'ladigan advektiv tuman; bulutlar past bo'lib sovuq shamol turganda sutkaning har qanday paytida ham yuzaga kelishi mumkin; 3) atmosfera fronti ustidagi yomg'ir tomchilarining bug'lanishi hisobiga paydo bo'ladigan frontal tuman Qishda qattiq sovuq adveksiyasi paytida dengizlar ustida, yozda va kuzda esa qirg'oqdan kechasi sovigan havoning oqib kelishi oqibatida suv havzalari ustida kuzatiladi. Ko'p vaqt tuman yuqorida aytib o'tilgan jarayonlarning birgalikdagi yoki ketma-ket ta'siri ostida ham paydo bo'ladi.

Avtomobillarda qo'llaniladigan lampalar tahlili va natijalari

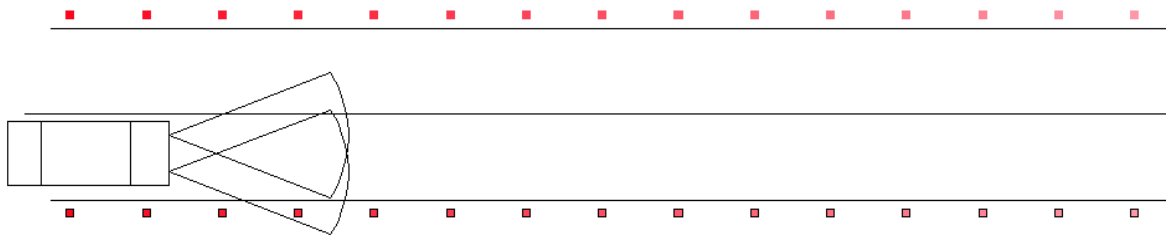
Ksenon lampalar. Amaliyot prinsipi bunday lampalardagi yorug'lik ishlab chiqarishga o'xshaydi, bu yerda asosiy rol vodorodli simga tegishli bo'lib, galogen lampalardagi chiroyli jismdir va uning ta'siri ostida yorug'likka qadar isitiladi.

Diod lampalari. Diodli lampalar yoritilishining asoslari yarim o'tkazgich operatsiyalari tamoyili chiroq ichidagi yorug'lik diodli yoritgichlar (yorug'lik beruvchi yoritgich) yarim super o'tkazuvchi va prinsip bo'yicha ishlaydi. Bu degani, energiya ijobiy va salbiy zaryadlarning harakatlanishi vaqtida hosil bo'ladi va maksimal qismi foton ko'rinadigan yorug'lik shaklida taqsimlanadi.

Afzalliklari:

- uzoq muddat xizmat qiladi;
- tejamkor energiya sarfi;
- Haydovchi uchun ko'rinadigan masofa yaxshilanadi.

Tuman sharoitida qizil rang o'zgarmasdan ko'rinadi. Yo'lning chekkasiga har 1 metr masofaga qizil nur qaytargichlar o'rnatilib ko'rinish masofasi aniqlandi.

Tuman sharoitida ko‘rinish masofasini aniqlash.

Damas avtomobiliga o‘rnatilgan tumanga qarshi faraning ko‘rinishni ta‘minlash masofasi kunduzi 5-7 metrni kechasi 4-5 metrni tashkil qildi. Diodli lampa o‘rnatilgan farada esa bu masofa kunduzi 8-10 metrni kechasi 6-8 metrga o‘zgardi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Q.X.Azizov “Avtomobil yo‘llarida harakat xavfsizligini ta‘minlash” o‘quv qo‘llanma Toshkent-2019
2. А.Латкин К.Турицин “Просветление тумана в электрическом поле” Москва-1996 (ilmiy maqola)
3. О.Н. Бурмистрова, А.М. Бургунутдинов, Б.С. Юшков, А.Г. Окунева.“Дорожные условия и безопасность движения на лесовозных автомобильных дорогах” :учебное пособие – Ухта :УГТУ, 2013.
4. Бабков В.Ф. “Дорожные условия и безопасность движения” : учебник для вузов. – М. :Транспорт, 1993.

	yaroqliligi va ularning tahlili.	
55.	E.Xalimjonov. Motor moylari va ularning xossalari	211
56.	A.Z.Komolov. Amartizatorni himoya qilish to'plami	216
57.	I.Y.Abdullayev. Elektr transport vositalarining xususiyatlari, afzallik va kamchiliklari.	218
58.	G'.M.Bahodirov. Mamlakatimizda avtomobil transportining atrof-muhit ifloslanishiga ta'sirini tahlil qilish.	222
59.	I.I.Ro'ziyev. Avtomobil yo'l poyini qurishda sho'rlangan gruntlardan foydalanish masalalari.	225
60.	K.N.Umarov, A.Z.Ne'matullayev. Basic criteria in ensuring the safety of wheeled transport vehicles.	230
61.	U.Q.Ilhombayev, A.Z.Ne'matullayev. Tez buziladigan yuklarni tashish qoidalari.	235
62.	B.N.Ikromov. Transport vositalarining ishlash shart-sharoitlari.	240
63.	B.N.Ikromov. Tuman sharoitida harakatlanishda g'ildirakli transport vositalarini xavfsizligini ta'minlash.	243
64.	N.K.Kurbonova, Sh.V.Polatova. Analysis of combined soil treatment machines.	247
65.	A.M.Alisherov. Tuproqqa ishlov beruvchi mashinalarning ishchi organlarini tayyorlash uchun quyish texnologiyasi	251
66.	M.A.Ro'zimatov, M.A.Komilov, E.M.Mamajonov. Ichki yonuv dvigatellaridagi porshen halqasini ishlashiga ta'sir etuvchi omillar taxlili.	253
67.	M.A.Ro'zimatov, X.A.Karimov, A.T.Abduqodirov. Avtomobil dvigatellarining quvvati va tejamkorligini orttirish yo'llarini taxlil qilish.	258
68.	A.A.Baxromov, S.T.Ismoilov. Ichki yonuv dvigateli	262
69.	B.Raimoxunov. O'zbekistondagi zamonaviy parkinglarning yaratilishi.	267
70.	С.Улканов, Д.Сайдуллаева. Современный автомобилей охлаждение система Работа Особенности.	269
71.	X.D.Abdullayev, X.D.Durdiyev, A.S.Esirgapov. Ko'chuvchan qumli hududlardagi avtomobil yo'llarini qum bosishidan saqlashga doir	274
72.	A.Ш.Ғиясидинов, С.Ф.Мухаммадалиев. Автомобил транспорти халқаро юк ташувларини амалга оширишда транспорт-логистиканинг ўрни.	278
73.	A.Ш.Ғиясидинов, О.А.Сотволдиев, Республикамизда юк автомобиллари эксплуатациясининг атроф-муҳитга таъсирини камайтириш чоралари.	282
74.	Б.Мамасолиев, У.Усмонов, Р.Араббоев, Ж.Набиҳўжаев. Автомобил транспортининг техник-эксплуатацион сифатини ошириш.	285
75.	A.Meliqo'ziyev, E.Xalimjonov, S.Jumaboyev, A.Qo'chqaraliyev,	288